

Vaikka teknologisesti katsoen Suomea voidaan pitää eturivin tietoyhteiskuntana, Castells ja Himanen muistuttavat, että kyse on vasta hyvin nuoresta ilmiöstä. Taloudellisesti Suomi on ollut suurimman osan historiaansa köyhä maa, jonka maantieteellinen ja poliittinen asema ei ole tilannetta ainakaan helpottanut. Kirjoittajien tulkinnassa tietoyhteiskunta on jatkoa suurille suomalaisille selviytymistarinoille: ”Suomen historia on voimien kokoamista kansallisiin projekteihin; talvisodan taistelujen ja jatkosodan jälkeisen jälleerakentamisen sijalla on nyt tietoyhteiskunnan yhteinen hanke, joka löydettiin 1990-luvun alun lamastaselviämiskeinoksi”, Castells ja Himanen maalailevat. Olkoonkin niin, että 1990-luku oli Suomen tarinassa monin tavoin historiallinen käänne, mielestäni tietoyhteiskunnan rinnastaminen sotavuosiin kansakuntaa yhdistävän identiteettiprojektin merkityksessä on kyllä kohteliaasti ilmaisten uskaliaista.

Puuttumatta tässä tämän tarkem-

min kirjan sisällöllisiin yksityiskohtiin, haluan nostaa esiin mielestäni työn suurimman ongelman. Kuten kirjoittajat itsekin korostavat, teos ei ole sen enempää empiirisesti kuin teoreettisestikaan katsoen tieteellinen tutkimus sanan ankarassa merkityksessä. Toisaalta kirjaa ei myöskään voi pitää systemaattisena sekundaariaineistoon tukeutuvana synteesinä aiheestaan. Muun muassa käsitys suomalaisen hyvinvointivaltion edistyksellisyydestä otetaan annettuna käytännössä juuri lainkaan puuttumatta niihin viimeaikaisiin muutoksiin ja epäkohtiin, joita esimerkiksi Raija Julkunen on ansiokkaasti ja hyvin yksityiskohtaisesti käsitellyt. Voidaankin sanoa, että Castellsin ja Himanen työtä vaijaa eräänlainen mustavalkoisuus ja mahdollisesti jopa tarkoitushakuisen kriittisyyden puute.

Tosin kirjan julkistamistilaisuudessa pitämässään puheessa Castells korosti, että teoksen tavoitteena on ennen kaikkea toimia päänavausena yksityiskohtaisemmille tutki-

muksille ja herättää yleistä keskustelua. Uuden tutkimustyön virittäjänä huomattavasti lyhyempi ja selkeästi tutkijoille ja yhteiskunnallisille päätäjille suunnattu raportti olisi kuitenkin voinut olla tehokkaampi formaatti. Toisaalta kaupallisen kustantajan painattamana teos onnistuu varmasti herättämään pelkkää raporttia laajemmin julkista huomiota. Ja onhan teoksen alkuperäinen, kansainvälisille markkinoille suunnattu versio varmasti hyvää mainosta Suomelle, mikä ei suinkaan ole vähäpätöinen saavutus. Tässä mielessä teos mitä todennäköisimmin täyttää tarkoituksensa.

PASI PYÖRIÄ

MANUEL CASTELLS &
PEKKA HIMANEN
SUOMEN TIETUYHTEISKUNTA-
MALLI
SUOM. JUKKA KEMPPINEN
HELSINKI: SITRA & WSOY, 2001
209 s.

TILASTOJEN MUKAAN...

Merja Kinnusen väitöskirjan ydin kysymys on, hänen omilla sanoillaan, ”miten tilastolliset luokitukset osallistuvat naisten ja miesten palkkaerojen legitimointiin suomalaisessa yhteiskunnassa”. Äkkiseltään kysymys voi tuntua oudolta: miten ihmisessä tilastolliset luokitukset voivat ”osallistua” mihinkään? Ovatko luokitukset mukamas joitain työmarkkinapoliittisia toimijoita?

Kun on kirjan lukenut, voi vain onnitella Kinnusta äärimmäisen relevantista tutkimuskohteesta ja sekä tiedekäsityksemme että yhteiskuntapoliittisen ymmärryksemme kannalta merkittävästä tutkimuksesta. Ensiksikin: Kinnunen osoittaa havainnollisella ja vastaan panemattomalla tavalla, että luokitukset todellakin osallistuvat ja vieläpä mitä merkittävimällä tavalla yhteiskun-

nallisten hierarkioiden uusintamiseen. Tapaustutkimuksena esitetty sairaanhoitajien ja insinöörien statuksen määrittelyprosessi ja sen palkkapoliittiset edellytykset ja seuraukset osoittavat kouriintuntuvalla tavalla sen, miten tärkeä osa yhteiskunnallisten suhteiden järjestystä tilastot ovatkaan.

Kinnusen tutkimuksen suuri anti on yhtä lailla toisaalla. Hän pal-

jastaa tilastoinnin sisäisen logiikan erinomaisen hallitulla historiallisella otteella, tekisipä mieli sanoa, että harvoin lukee yhteiskuntatieteilijältä sellaista historiallista analyysia, joka todella avaa ne historiallis-sosiologiset käsitteet, joiden avulla tutkija työskentelee. Useinhan näkee yhteiskuntatieteilijöiden käyttävän historiallista materiaalia vain omien käsitteidensä ja käsitystensä kuvituksena ellei suorastaan koristukse-
na. Kinnunen on ymmärtänyt syvällisesti tilastollisen logiikan ja sen kategorioiden oman historiallisuuden ja samalla paljastaa syvien ajatustottumusten oman historiallisuuden ja hierarkkisyyden. Kaiken kukkuraksi Kinnunen on kirjoittanut analyysinsa tehokkaasti, ilman

pitkittäviä ja pitkästyttäviä aatehistoriallisia ekskursioita. Aiheen hallinta on erinomainen ja tutkimuksen punainen lanka, palkkaerojen sukupuolisten ulottuvuuksien selittäminen, ei karkaa tutkijan käsistä.

Sekä yhteiskuntatutkijoilla että historioitsijoilla on ollut pitkään taipumus käyttää valmiita tilastoja tutkimusaineistoinaan ymmärtämättä tilastojen omaa yhteiskunnallisuutta ja historiallisuutta. On vain ihasteltava sitä, kuinka Suomessa/Ruotsissa on jo 1700-luvulta saatavissa niin erinomaisia väestötilastoja ettei missään. Kinnusen tapa lukea väestö- ja ammattiluokitusten oman kehityksen muutoksia tilastojen kommentaarien kautta osoittaa havainnollisesti sen, että tilastot itsessään

ovat lähdekritiikkiä vaativa aineisto, mutta myös aineisto, jonka avulla on mahdollista nähdä kunkin ajan vallitsevat yhteiskuntakäsitykset ja -idealit mitä alastomimmassa muodossa. Kinnusen väitöskirja on siis myös mitä suositeltavin metodeos.

Merja Kinnusen väitöskirjassa ei ole mitään turhaa. Ei voi kuin suositella.

PANU PULMA

MERJA KINNUNEN
LUOKITELTU SUKUPUOLI
VASTAPAINO 2001
187 s.

SOSIAALITYÖN TUTKIMUKSEN UUSI SUUNTA?

Suomalainen sosiaalityön tutkimus ja opetus on vahvistunut 1990-luvulla. Oman tutkimuksen profiloiminen on olennaista sosiaalityön aseman vahvistamisessa. Teoksen *Reconstructing social work research* julkaisemisella profiloidaan 1990-luvun suomalaista sosiaalityön tutkimusta kansainväliselle lukijakunnalle. Toimittajat määrittelevät, että kirjan tavoitteena on antaa käsitys nykyisen suomalaisen sosiaalityön tutkimuksen ajankohtaisista teemoista ja metodologioista. Kirjoittajien valinnassa on pyritty tavoittamaan analyttisesti sosiaalityön tutkimuksen moninainen luonne. Sosiaalityötä tutkimusaiheena tärkeä

keämpinä pidetään sellaisia tutkimusmetodologioita ja -strategioita, jotka tavoittavat sosiaalityön ammatillisen, vuorovaikutteisen, sosiaalisen ja eettisen erityisyyden. Laadullisten menetelmien nähdään toteuttavan tämän strategisen tehtävän parhaiten. Sosiaalityön tutkimuksella ei kuitenkaan ole varsinaisesti omaa laadullisen tutkimuksen metodologiaa eikä metodeja. Kirjan artikkeleissa pyritäänkin osoittamaan, miten sosiaalityön tutkimus sovitaa sosiaalityöiden laadullisia tutkimusotteita omiin aiheisiinsa. Metodologisten ja metodisten pohdintojen nostamista etusijalle sosiaalityön substanssiin liittyviin pohdis-

keluihin nähden voi pitää paradoksaalisena: kun metodologia ja metodit ovat lainaa muista tieteistä, niin eikö sosiaalityöhön kiinnittyvää substanssia voi pitää sosiaalityön tutkimukselle omimpana.

Kirjassa esitettyä metodologista rekonstruktioita voi lukea niin, että pyritään antamaan normatiivinen malli siitä, miten asemaansa vahvistanut sosiaalityön tutkimus tulee suunnata. Normatiivisen mallin mukainen sosiaalityön tutkimus on kvalitatiivisin menetelmin tapahtuvaa arjen vuorovaikutuksellisten käytäntöjen tutkimista, jolloin metodologisina lähtökohtina korostuvat etnografia, etnometodologia ja